

1. KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1.1. EU Kids Online šetření

- Tato zpráva dává nahlédnout do základních zjištění z **nového unikátního šetření** navrženého a uskutečněného podle přesných standardů, daných *EU Kids Online* sítí. Šetření bylo financováno programem Evropské komise “Bezpečnější Internet “ (“EC’s Safer Internet Programme”) a slouží k rozšíření informační základny potřebné pro všechny metody a postupy, které se týkají internetové bezpečnosti.
- **Náhodný stratifikovaný vzorek 23,420 dětí** užívajících internet ve věku 9-16 let se účastnilo tohoto šetření spolu s jedním z rodičů. Rozhovory proběhly na jaře/v létě 2010 ve 25 evropských zemích. Výsledky prezentované v této zprávě pocházejí z 23 zemí.
- **Šetření se zaměřovalo na následující online rizika:** Pornografie, šikana, dostávání zpráv se sexuálním obsahem, kontakt s lidmi, které respondent nezná tvář v tvář, setkávání se s lidmi známými jen z internetu i v reálném prostředí, potenciálně škodlivé obsahy vytvářené uživateli a zneužití osobních dat.
- V této zprávě se **‘děťmi’ myslí děti a dospívající používající internet ve věku 9-16 napříč Evropou.** ‘Používání internetu’ pak znamená užití jakéhokoli zařízení, pomocí kterého se děti mohou dostat na internet a zahrnuje všechna místa, kde se připojují.

1.2. Klíčová zjištění

- **12 % evropských dětí ve věku 9-16 let zmiňuje, že bylo rozrušených nebo „rozhozených“ něčím na internetu.** Z toho 9 % jsou děti mezi 9 – 10 lety. V každém případě většina dětí neuvádí, že by byla rozrušených nebo rozhozených něčím, s čím se setkala na internetu.
- Přehlédneme-li celkové spektrum možných rizik zahrnutých do studie (podrobněji viz níže), **menšina evropských dětí ve věku 9-16 let (celkově 39 %) se setkala s jedním nebo více těmito riziky.** S většinou z uvedených rizik se pak setkala méně než čtvrtina dětí - jak bude níže popsáno na základě specifických výsledků.

- **Děťmi nejčastěji zmiňovaná rizika** jsou: komunikace s lidmi, se kterými se neznají tvář v tvář a setkávání se s potenciálně škodlivým obsahem, vytvořeným jinými uživateli. Stává se **mnohem vzácněji**, aby se děti potkaly s člověkem, kterého znají jen online i offline, nebo aby byly šikanovány online.
- **Je třeba zdůraznit, že riziko podle výpovědí dětí zřídka ústí v nějakou formu ublížení.** Šikana prostřednictvím sprostých nebo zraňujících zpráv je nejméně obvyklým rizikem, avšak děti nejvíce rozrušuje.
- **Sexuální rizika** – děti se s obrázky se sexuální tematikou setkávají častěji, stejně tak je tomu u dostávání zpráv se sexuální tematikou. Málo z nich to však hodnotí jako zraňující.
- **1 z 12 dětí se potkalo s někým z online světa I offline; velmi zřídka to však zahrnovalo nějakou zraňující zkušenost.**
- **V porovnání napříč zeměmi, setkání se s jedním nebo více riziky zahrnuje až dvě třetiny dětí v Estonsku, Litvě, České republice a Švédsku.** Menší výskyt setkávání se s riziky je v Turecku, Portugalsku a Itálii. Děti pak mnohem častěji říkají, že je na internetu něco rozrušilo nebo rozhodilo v Dánsku (26 %), Estonsku (25 %), Rumunsku a Švédsku (oba 21 %); nejméně často takto děti hovoří v Itálii (6 %), Portugalsku (7 %) a Německu (8 %).
- Čím více dětí v dané zemi používá internet denně, tím více se děti setkávají s jedním či více riziky. **V každém případě však frekventovanější používání také přináší příležitosti a bezpochyby též potenciální zisky.** Největší rozsah aktivit online se objevuje u dětí v Estonsku, Litvě, České republice a Švédsku, nejužší pak v Turecku a Irsku. Jinými slovy, používání internetu přináší jak rizika, tak nové příležitosti a jejich jasné oddělování je obtížné.
- Protože většina dětí neuvádí setkání s žádným z rizik zahrnutých do výzkumu a dokonce ještě méně jich zmiňuje, že by je rozrušilo nebo rozhodilo něco na internetu, **bezpečnostní politika by měla zaměřit své zdroje a vedení tam, kde je to skutečně potřeba - tedy hlavně na mladší děti, které se pohybují online.**

- **Mezi těmi dětmi, které uvedly setkání s jedním z těchto rizik, si toho rodiče často nejsou vědomi;** 41 % rodičů, jejichž dítě vidělo na internetu obrázky se sexuální tematikou říkají, že jejich dítě něco takového nevidělo; 56 % rodičů, jejichž dítě dostalo na internetu sprosté nebo zraňující zprávy říká, že se tak nestalo; 52 % rodičů, jejichž dítě dostalo zprávu se sexuálním obsahem tuto skutečnost neguje; 61 % rodičů, jejichž dítě se offline setkal s někým z internetu tvrdí, že se tak nestalo. Ačkoli výskyt těchto rizik byl mezi dětmi minimální, zjištěné podceňování ze strany rodičů je velmi podstatné.

1.3. Specifická zjištění rizik a možného ublížení

Děti, které používají internet, byly tázány, zda se setkala se škálou rizik a posléze také, zda je to obtěžovalo (kdy „obtěžovalo“ je definováno jako *něco, co „způsobilo, že jste se necítili dobře, rozrušilo vás nebo jste cítili, že jste to neměli vidět“*). Zjištění se velmi liší u různých dětí (tj. dle věku a pohlaví), země a typu rizika, proto je třeba jakékoli generalizace vyslovovat s opatrností.

- **29 % evropských dětí ve věku 9 - 16 let používajících internet komunikovalo v minulosti s někým, koho neznají tváří v tvář – aktivita, která může být riskantní, stejně jako pouze zábavná.**
- **8 % dětí potkalo někoho, koho znaly jen online offline. 1 % ze všech dětí (nebo jedno ze sedmi dětí z těch, které na setkání šly) se cítilo tímto setkáním obtěžováno.** Ačkoli děti ve věku 9 – 10 let se nejméně setkávaly s online kontaktem i offline, bylo u nich nejpravděpodobnější, že se takovým setkáním budou cítit obtěžovány. (41 % z těch, které na takové setkání šly).
- **22 % z 11 – 16-tiletých uvedlo, že byli vystaveni jednomu nebo více z typů potenciálně zraňujícího obsahu, vytvořeného uživateli: nenávistný obsah (12 %), pro-anorexia (obsah propagující anorexii) (11 %), sebepoškozování (8 %), braní drog (7 %), sebevražda (5 %).**
- **14 % z 9 – 16-tiletých vidělo v průběhu posledních 12 měsíců obrázky, které mají zřejmý sexuální obsah – například „ukazují nahé lidi, nebo lidi mající sex.“** Z těch, kdo obrázky se sexuálním obsahem nebo pornografické obrázky vidělo, se cítil touto zkušeností obtěžován jeden ze tří respondentů; z těch pak polovina (tj. šestina z těch, kdo byli vystaveni sexuálnímu materiálu nebo 2 % ze všech dětí) byli buď docela nebo hodně rozrušeni tím, co viděli.
- **Zvážíme-li všechna média, 23 % dětí vidělo v průběhu posledních 12 měsíců něco se sexuálním nebo pornografickým obsahem - přičemž je dnes internet jako zdroj pornografie stejně častý jako televize, film nebo video.**
- U starších dospívajících je expozice pornografií (online i offline) čtyřikrát častější, než u nejmladších dětí. Také jsou obsahy, se kterými se setkávají, více explicitní. Na druhé straně, **mladší děti jsou obrázky se sexuální tematikou více obtěžovány nebo rozrušeny, než teenageři.**
- **53 % z těch dětí, kdo se cítili obtěžováni tím, že viděli obrázky se sexuální tematikou online, řeklo někomu, když se to stalo naposledy - 36 % se svěřilo kamarádovi/kamarádce, 18 % to sdělilo rodiči.** Nicméně, 24 % zkrátka přestalo na nějakou dobu používat internet a někteří změnili svůj filtr nebo kontaktní údaje.
- **15 % z 11 – 16-tiletých dostalo „zprávy nebo obrázky se sexuálním obsahem ... [ve významu] hovoru o provozování sexu nebo obrázky nahých lidí nebo lidí majících sex“ a 3 % říkají, že poslali nebo umístili odkaz na takové obsahy.** Z těch, kdo takové zprávy dostali, se tím cítila téměř jedna čtvrtina obtěžována. Z této čtvrtiny se pak téměř polovina cítila celkem hodně nebo hodně rozrušená. Celkově tedy platí, že jedna osmina z těch, kdo dostali takové zprávy, nebo téměř 3 % ze všech dětí byla celkem hodně nebo hodně rozrušená zprávami se sexuálním obsahem.
- **Mezi těmi dětmi, kdo se cítili obtěžováni „sextingem“, asi třetina smazala nevyžádané sexuální zprávy (38 %) a/nebo blokovala osobu odesílatele (36 %).** Ve většině případů respondent zmiňuje, že toto opatření pomohlo situaci vyřešit. Takové konstruktivní způsoby vyrovnávání se s tímto rizikem by bylo vhodné mezi dětmi propagovat.
- **9 % 11 – 16-tiletých se setkala se zneužitím svých osobních dat – zneužitím hesla (7 %) nebo osobních informací (5 %), nebo byli online okradeni o peníze (2 %).**
- **Co se kyberšikany týče, 5 % z 9 – 16-tiletých dostalo online sprosté nebo zraňující zprávy a 3 % zaslala takové zprávy jiným.** Dvě třetiny z těch, kdo dostali takové zprávy, bylo docela hodně nebo hodně rozrušených.
- Jelikož 19 % dětí bylo šikanováno online a/nebo offline a 11 % samo šikanovalo někoho v posledním roce, zdá se, že více se se šikanou setkáme offline, než online.

- Většina dětí, které dostaly sprosté nebo zraňující zprávy online, se snažilo získat nějakou sociální oporu: jen jedna pětina dětí nikomu nic o situaci neřekla. Téměř polovina také užila online strategií – vymazání zraňujících zpráv nebo blokování toho, kdo je šikanoval. Poslední zmiňované bylo dětmi hodnoceno jako efektivní.
- **Všechna rizika vzrůstají s věkem:** 13 % z 9 – 10-tiletých se setkala s jedním nebo více riziky, u 11-12-tiletých počet vzrůstá na 32 %, na 49 % u 13-14-tiletých a 61 % u 15 – 16-tiletých.
- Chlapci, zejména teenageři, jsou více vystavováni obrázkům se sexuální tematikou online, zatímco dospívající dívky častěji dostávají sprosté nebo zraňující zprávy online. V každém případě jsou **dívky častěji rozrušené z rizik, se kterými se setkají.**

1.4. Širší kontext používání internetu dětmi

- **Děti na internetu podnikají široké spektrum aktivit, které mohou být potenciálně přínosné:** 9 – 16-tiletí používají internet pro školní práci (84 %), hraní her (74 %), sledování videoklipů (83 %) a používání komunikačních aplikací (61 %). Méně jich posílá zprávy (38 %) nebo přeposílá či sdílí zprávy (31%), používá webkameru (29 %), stránky pro sdílení souborů (17 %) nebo bloguje (10 %).
- Nejčastější místem pro použití internetu je domov (85 %), následuje škola (63 %). Ale **konkrétní přístup k internetu se liší** – 48 % se připojuje ze svého pokoje a 31 % prostřednictvím mobilního telefonu nebo přenosného zařízení. Přístup přes přenosné zařízení převyšuje jednu pětinu ve Švédsku, Velké Británii a Irsku.
- **Děti se připojují na internet v čím dál mladším věku** – průměrný věk prvního použití internetu je sedm ve Švédsku a osm v dalších severovýchodních zemích. Napříč zeměmi se jedna třetina z 9 – 10-tiletých, kteří používají internet připojuje denně, u 15 – 16-tiletých tento počet vzrůstá na 77 %.
- **Užití internetu je nyní pevnou součástí každodenního života dětí:** 92 % 9 – 16-tiletých uživatelů se připojuje alespoň jednou týdně (57 % pak každý nebo skoro každý den).
- **30 % z 11 – 16-tiletých uvedlo zkušenost s excesivním užíváním internetu “docela často” nebo “velmi často”.** (tj. zanedbávání přátel, školní práce nebo spánku), a to až u 49 % v Portugalsku a 50 % v Estonsku.

- Je pravděpodobné, že **častější používání internetu zvyšuje digitální gramotnost a bezpečnostní dovednosti.** Třetina z 9 – 16-tiletých (37 %) říká, že výrok “O internetu toho vím víc, než má rodiče” je „zcela pravdivý“, třetina (31 %) říká, že je „celkem pravdivý“ a třetina (32 %) že je „nepravdivý“.
- **Mladším dětem často chybí dovednosti a sebedůvěra.** I tak dovede většina 11 – 16-tiletých blokovat zprávy od těch, s nimiž si nepřejí být v kontaktu (60 %) nebo najít na internetu rady ohledně bezpečnosti (58 %). Přibližně polovina umí změnit nastavení soukromí profíle na sociální síti (52 %) porovnávat webové stránky a posuzovat jejich kvalitu (51 %) nebo blokovat spam (47 %).
- **57 % z 9-16-tiletých má profil na sociální síti** – z toho 24 % ve věku mezi 9-10 lety, 48 % ve věku mezi 11-12 lety, 72 % 13-14 letých a 81 % 15-16 letých. Sociální sítě jsou nejpoužívanější v Nizozemí (78 %), Slovinsku (76 %) a Litvě (75 %), nejméně populární pak v Rumunsku a Turecku (obě 47 %).
- **Mezi těmi, kdo používají sociální sítě, má 29 % veřejné profily** – nejvíce ve Francii (53 %), Švédsku (45 %), Turecku (45 %) a Polsku (44 %); 29 % tam má více než 100 přátel, ačkoli mnozí mají méně.

1.5. Poznámky k metodologii

- **Mezi země, zahrnuté do EU Kids Online patří:** Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Maďarsko, Nizozemí, Německo, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Turecko a Velká Británie. Ačkoli je každá země specifikována, výsledky jsou váženými průměry napříč zeměmi.
- K výzkumu bylo přistupováno s vědomím, že je mimořádně obtížné měřit soukromé a znepokojující aspekty dětské zkušenosti. Šetření bylo provedeno v domovech dětí účastnících se výzkumu jako interview tváří v tvář. Zahrnovalo část pro citlivé otázky, kterou děti vyplňovaly samy tak, aby odpovědi nemohli slyšet rodiče, jiní členové rodiny nebo tazatel. Pro **všechny detaily k metodologii projektu**, materiály, zprávy z terénní práce a výzkumnou etiku je možno nahlédnout na www.eukidsonline.net.
- Tato zpráva je prací sítě **EU Kids Online**, koordinované LSE, s výzkumnými týmy a poradci z každé z 25 zemí a mezinárodním poradním panelem.

Následující výsledky jsou stručným shrnutím výsledků, které jsou **specifické pro Českou republiku**:

- Česká republika je po Estonsku druhou zemí, kde jsou děti a dospívající nejvíce vystaveni riziku sledování pornografie na internetu. Zatímco v ČR **29% mladých uživatelů internetu mělo tuto zkušenost**, v Německu, kde děti a dospívající nejméně sledují sexuálně explicitní materiály, tuto zkušenost vykazovalo pouze 5% z nich.
- Bylo zjištěno, že přibližně jedna čtvrtina českých dětí (26%) považovala stránky se sexuálním obsahem za zraňující. Zajímavé je, že ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi, si byli čeští rodiče nejvíce vědomi toho, že jejich děti sledovaly online pornografii.
- Děti v ČR se na internetu **seznamují přibližně dvakrát častěji než je celkový průměr** dětí všech zkoumaných zemí, což ČR řadí spolu s Estonskem, Litvou a Švédskem na přední příčky pomyslného žebříčku.
- 42 % českých dětí používajících internet mělo kontakt s člověkem, se kterým se seznámily v tomto prostředí, a **13 % dětí se pak s někým takovým sešlo tváří v tvář**. Platí přitom, že čím starší děti, tím častěji se takovým způsobem seznamují i setkávají (mezi 9 - 10-letými dětmi se na internetu setkává s cizími lidmi 23 % z nich, pouze 4 % se pak s nimi sejde tváří v tvář, zatímco ve skupině dětí 15 - 16-tiletých se na internetu setkává 65 % a tváří v tvář 27 % z nich).
- Z dětí, které se s někým z internetu sešly tváří v tvář bylo pak 17 (tj. 13 %) po setkání nějakým způsobem znepokojena, pouze menší část z nich byla ovšem znepokojena „hodně“ nebo „docela hodně“.
- **As 9% českých dětí poslalo nebo umístilo na internetu zprávu se sexuálním obsahem** a kolem 13% dětí stejně zaměřenou zprávu na internetu vidělo nebo ji online obdrželo. V porovnání s ostatními evropskými státy děti v ČR jsou v obou aktivitách na prvních místech těchto pomyslných žebříčků spolu s Rumunskem, Estonskem a Švédskem.
- Co se týče **digitální vzdělanosti, jsou české děti a dospívající nadprůměrně vzdělaní v rámci Evropy**. V pomyslném žebříčku jsme se umístili na pátém místě za Finskem, Slovinskem, Holandskem a Estonskem.
- Z hlediska míry používání internetu jsou české děti a dospívající také v popředí evropského žebříčku –

75% dětí uvedlo, že používají internet každý den nebo skoro každý den

- 72% českých dětí má profil v sociálních sítích (Facebook, MySpace, lide.cz atp.), což nás řadí na páté místo v Evropě
- Celkově se ukazuje, že české děti a dospívající vykazují podobně jako jejich vrstevníci ze Švédska a Estonska poměrně liberální a intenzivní přístup k internetu, který je vystavuje potenciálně vyšším rizikům (např. z hlediska sledování pornografie). Na druhou stranu jsou také nadprůměrní ve schopnostech internet užívat a rizikům tak i čelit. **České děti jsou tedy nadprůměrnými uživateli internetu z hlediska frekvence i znalostí, což je vystavuje vyššímu riziku, ale současně lze říci, že více těží z pozitivních možností, které jim internet přináší.**

